

## Samuel Kostomlatský

Samuel Kostomlatský se narodil 5. ledna 1895 v Bystrém u Nového Města na Moravě a zemřel 9. října 1984. Jeho otec, strojní inženýr, se po určité nehodě a ohrožení života začal věnovat kazatelství a založil novou, reformovanou evangelickou církev. Samuel našťoval obecnou školu v Praze, a když se rodina přestěhovala do Brna, chodil nejdříve na 1. české gymnázium na dnešní tř. Kpt. Jaroše a potom na 2. české gymnázium na Starém Brně. Soukromě se učil anglicky. Jeho otec si přál, aby Samuel pokračoval v jeho náboženské činnosti, a proto ho po maturitě v r. 1913 poslal na bohosloveckou školu do Glasgowa.

Když vypukla 1. světová válka, byl Samuel Kostomlatský krátce internován jako občan nepřátelského státu, ale brzy pokračoval ve studiu, ani ne tolik bohoslovectví, ale angličtiny. Ke konci války spolupracoval s rodičimi se československými orgány a krátce nosil i britskou uniformu.

Po válce mu bylo nabídnuto místo v československých diplomatických službách, ale Kostomlatský odmítl. Nepokračoval ani v práci svého otce, který mezitím zemřel. Vyzbrojen znalostmi získanými šestiletým pobytem v Británii začal učit angličtinu. Tak ho znal každý, kdo se po roce 1920 v Brně učil anglicky, ať v Ústavu moderních řečí, později jazykové škole, nebo na filozofické fakultě, případně na tehdejší České vysoké škole technické. Na filozofii působil jako lektor od začátku založení oboru pod vedením Františka Chudoby. Jejich první student se jmenoval Karel Štěpaník, pozdější profesor anglické literatury.

Samuel Kostomlatský nenavázal na činnost svého otce, nebyl členem žádné církve a vytvořil si vlastní filozofii, s jistými prvky filozofie indické. V politice patřil ke stoupencům Masarykovým. Svě názory neskrýval ani za 2. světové války ani v letech komunistické vlády. Zatímco za války se mezi jeho českými žáky nenašel nikdo, kdo by ho udal, jeho zmínka o Masarykovi se nelíbila zahraničním studentům a na základě jejich oznámení mu bylo v r. 1956 ukončeno působení na univerzitě. V r. 1969 však univer-

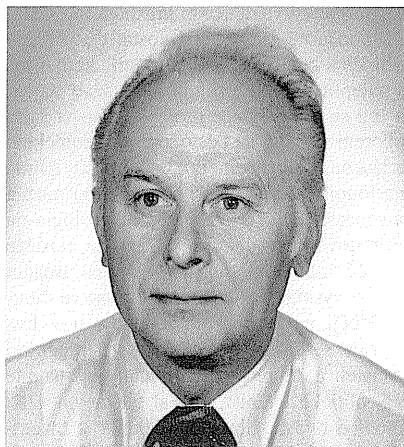
zita ocenila svého zakládajícího učitele stříbrnou medailí.

Připomínka učitelského působení Samuela Kostomlatského vystihuje jenom část jeho osobnosti. Překládal z angličtiny a do angličtiny, např. překlad *David Copperfielda* vyšel v r. 1932. Už na gymnáziu psal básně, nejdříve pod pseudonymem Pravdomil Kralický, a v r. 1937 mu vyšly *Plameny mezi buky*. Řadu svých textů zhudebnil a další skladby napsal na slova Jarmily Urbánkové. Třetí oblastí jeho umělecké činnosti byla fotografie. Fotografoval především své milované Chřiby a jeho práce zakoupila Moravská galerie.

Samuel Kostomlatský byl velkým znalcem anglického jazyka a anglické literatury a mnohostrannou kulturní osobností.

J. HLADKÝ

## Vzpomínka na doc. RNDr. Bohuslava Klímu, DrSc. 26.3. 1925 – 6.2. 2000



V jednom z prvních únorových dnů roku 2000 měla za slunečného a mrazivého počasí pouze malá procházka po neposypané cestě parkem tragický důsledek. Nešťastné uklouznutí a následný nepříjemný pád způsobil pohmožděninu a stal se po několika málo dnech vlastně příčinou embolie, která

náhle a nečekaně zastavila srdce nejen vynikajícího, světově proslulého vědce, jehož jméno je a bude navždy spjato především se slavnými výzkumy tábořiště lovců mamutů pod Pálavou, ale hlavně dobrého a laskavého člověka.

Pan docent Bohuslav Klíma se narodil v Drahotuších u Hranic, jako syn někdejšího legionáře od Zborova, tehdy důstojníka hranické Vojenské akademie. Mládí neměl lehké, neboť již ve svých 9 letech ztratil matku. Studia na gymnáziu zahájil v Moravské Třebové a následně v Brně, kde je v závěru války dokončil. Od útlého mládí inklinoval k výtvarnému umění, k němuž měl obrovský talent. Jako středoškolař si vážně pohrával s myšlenkou studovat malbu na pražské Akademii výtvarných umění. Proto také již v průběhu středoškolského studia využil náhodné příležitosti k výdělku a reagoval na výzvu prof. K. Absolona, který hledal dobrého kresličce kamenných a kostěných paleolitických nástrojů. Pro K. Absolona zhotovil dokonalou technickou kresbou množství archeologických artefaktů a připravil pro publikační účely desítky tabulek. Takto vlastně mohl dobře využít svého kresličského nadání. Současně se ale také dostal do prvního přímého kontaktu s archeologií, konkrétně s paleolitem, jenž vzbudil jeho trvalý zájem a stal se mu nakonec profesně jeho vědním oborem a současně i celoživotním koníčkem a láskou. Po maturitě proto Bohuslav Klíma nastoupil do Moravského zemského muzea a současně se zapsal ke studiu geologie na Přírodovědecké fakultě MU. Zde posléze dosáhl titulu doktora přírodních věd. Během svého vysokoškolského studia poprvé dlouhodoběji navštívil Francii, pobýval v Les Eyzies, seznámil se a spřátelil se s předními badateli a dobře poznal všechny významné paleolitické lokality. Získal tak nejen větší přehled o paleolitu než kdokoliv z tuzemských archeologů, ale i pevný základ pro svoji další vědeckou práci. Zaměstnání v MZM jej záhy přivedlo na světoznámé tábořiště lovců mamutů do Dolních Věstonic, kde od roku 1947, ve svých 22 letech, navázal na výzkumy K. Absolona a dlouhá léta je řídil. Úkol to byl nelehký, protože většina památek z věstonického sídliště, uložená na zámku v Mikulově, byla na konci války zni-

čena požárem. Nově zahájené výzkumy měly tedy postupně nahradit obrovské ztráty způsobené válečnými událostmi. Tento náročný cíl B. Klíma dokonale naplnil. Na svazích pod Pálavou dlouhá desetiletí s velkým entuziasmem, pracovním nasazením a také se svým mezi archeology uznávaným pověstným badatelským štěstím konal rozsáhlé výzkumy, přinášel velkolepé objevy a získával jedinečné památky, jimiž často překvapoval a oslňoval svět. Již v roce 1949 to byl objev rituálního hrobu ženy, překrytý mamutími lopatkami. Podobné velké objevy se v jeho kariéře ještě mnohokrát opakovaly.

Z funkce vedoucího diluviálního oddělení MZM v Brně odešel r. 1952 do Archeologického ústavu ČSAV, kde po řadu let zastával funkci zástupce ředitele a až do svého odchodu do důchodu vedl oddělení paleolitu a mezolitu. Vědeckovýzkumné aktivity, pečlivá teoretická badatelská práce a rozsáhlá publikační činnost B. Klímy se však nemezovaly jen na Dolní Věstonice. V letech 1952-72 objevil a prozkoumal sídliště v Pavlově, které se stalo vedle sousedních Dolních Věstonic pojmem světového významu. Termínem pavlovién, který zavedl, se dnes běžně ve světové literatuře označuje starší fáze mladopaleolitického gravettien. V sezoně r. 1962 zde mezi řadou ostatních hodnotných nálezů objevil nejstarší známou mapu na světě, znázorňující rytinou na části mamutího klu oblast Pavlovských kopců, s řekou Dyjí a s přesně vyznačeným místem tábořiště lovců. B. Klíma věnoval ale pozornost také dalším lokalitám. V Petřkovicích u Ostravy objevil sošku ženy vyřezanou z krevete – tzv. Petřkovicovou /Landeckou/ venuši. Za zmínku stojí rovněž jeho výzkumy v Předmostí u Přerova, kde osvětlil stratigrafickou pozici a umožnil datování tohoto klasického moravského tábořiště lovců mamutů. Předmětem odborného zájmu se B. Klímovi staly i jeskyně Moravského krasu. Lze jmenovat např. Švédův stůl, Křížovu jeskyni, Novou Drátenickou, ale především jeskyni Pekárnu. Mimořádně úspěšný byl právě výzkum plošiny před poslední jmenované jeskyni, kde se mu podařilo nalézt krásnou rytinu čtyř pasoucích se koní, jež také patří mezi světové unikáty.

V druhé polovině 80. let překvapily Dolní Věstonice znovu svým bohatstvím paleolitických památek. Při velkých zachraňovacích výzkumech v prostoru nad bývalou cihelnou /Dolní Věstonice II./, vyvolaných těžbou spráše pro stavbu bočních hrází pálavských jezer, objevil B. Klíma na okraji rozsáhlého sídlištního areálu zcela jedinečný, dnes již legendární trojhrob, v němž byly rituálně uloženy ostatky tří jedinců – jedné ženy a dvou mladých mužů, z populace lovců mamutů. Objev sám dodnes přitahuje pozornost a badatelský zájem vědců z celého světa. Je jedinečný po stránce antropologické, ale i z hlediska významu a výkladu. Ze zvláštních nálezů jej doprovázel např. lunární kalendář, rytý na kamenné tyčince aj.

Se jménem docenta B. Klímy budou však trvale spojovány také první spolehlivě prokázané pozůstatky lidských obydlí včetně světoznámé chaty dolnověstonického „šamana“ s dílnou na hliněné plastiky, předměty nejstaršího umění, keramické i kostěné lidské a zvířecí figurky, odkryvy rozsáhlých skládek mamutích kostí, početné nálezy kostěných a parohových artefaktů i statistické soubory štípané kamenné industrie. Všechny svoje výzkumy doc. B. Klíma vedl moderními metodami a díky svému kresličskému umění pořizoval dokonalou dokumentaci. Rozsáhlými plošnými odkryvy se pokoušel zachytit vzájemné vztahy a souvislosti. Na takovém základě mohl vytvořit vůbec prvou rekonstrukci věstonického sídliště. V rámci komplexního výzkumu pleistocénu dokázal získat ke spolupráci domácí i zahraniční odborníky. Geologické znalosti mu dovolily pojmát výzkum paleolitu v těsné vazbě na přírodní podmínky pleistocénu. Zpracování a zhodnocení sprášového profilu z dolnověstonické cihelny mu umožnilo účinně zasáhnout do členění středoevropského kvartéru. Právě zde poprvé u nás archeologie spolu s přírodovědnými obory a radiometrickým datováním prezentovaly výsledky společného studia.

Rozsáhlé vědecké dílo B. Klímy, v němž trvale uložil a světové vědě odkázal nejcennější výsledky svých výzkumů, čítá 10 monografií a téměř 500 studií a článků, otištěných v předních českých a světových časopisech. Jeho vědecké práci se po zásluze

dostalo četných ocenění doma i v zahraničí. Byl členem řady zahraničních učených společností.

Své bohaté vědomosti a zkušenosti předával B. Klíma studentům archeologie na FF MU, kde v letech 1965-86 přednášel, ale také posluchačům historie na PdF MU. Počátkem 70. let se na PdF MU habilitoval a v r. 1985 mu byl udělen titul DrSc. Jeho práce byla v roce 1999 oceněna Medailí Masarykovy univerzity. I když na jeho domácí profesuru v devadesátých letech „nezbyl čas“, především jeho zahraniční kolegové jej považovali již velmi dlouho za vynikajícího profesora. B. Klíma totiž dlouhodoběji pracoval na univerzitách v zahraničí. Několik semestrů v letech 1964-69 přednášel jako hostující profesor na univerzitě v Erlangen a hostoval rovněž na univerzitě ve Vídni. Na základě tohoto působení, ale i díky vynikajícím výsledkům své vědeckovýzkumné práce byl v r. 1969 skupinou německých profesorů vyzván, aby se ucházel o řádnou profesuru v Německu, a dokonce o vedení katedry archeologie na univerzitě v Kielu. Změněná politická situace však jeho další dlouhodobější působení v zahraničí již neumožňovala. Odborné kontakty se zahraničím však udržoval dále. Pravidelně v zahraničí publikoval a zúčastňoval se četných mezinárodních kongresů a konferencí. Na nich zasedal v předsednictvech a přednášel o výsledcích svých výzkumů na Moravě. Odborníky byly jeho poznatky vždy přijímány jako významné novinky posouvající výrazně dopředu vědomosti o evropském pleistocénu.

Významnou zásluhou docenta B. Klímy byla rovněž jeho práce s učiteli a profesory dějepisu z celé Československé republiky. Ti se každoročně v hojném počtu zúčastňovali prázdninové archeologické základny Exodu (v rámci ROH). V Dolních Věstonicích pro ně organizoval odborná školení, exkurze a zařazoval je také do procesů výzkumných prací. Odezva ze strany pedagogů byla velká, příznivá a dodnes mnozí z nich vzpomínají na chvíle prožité v archeologickém prostředí vědeckovýzkumné základny. Při všemkeré vysilující terénní a teoretické vědecké práci si B. Klíma nacházel čas i na popularizaci vědy, na posezení s novináři, na televizní reportáže, dokumentární a naučné televiz-

ní filmy a rozhlasové relace. Nebyl jen vědcem, ale i milovníkem přírody. Přilnul k úrodnému kraji pod Pálavou a ve chvílích oddechu se zde věnoval své další vášni – vinařství. Také v tomto oboru dosáhl nejen cenných zkušeností, ale i jistého věhlasu jako odborník a znalec, který byl zván do různých porot a komisí. Však také jeho sklep s dobrými víny byl znám nejen v archeologických kruzích domácích i zahraničních, ale především velkmu okruhu přátel, se kterými si vždy rád s pohárkem v ruce popovídal a také zazpíval. Byl příjemný společník, přátelský kolega, pilný badatel, vlídný pedagog ochotný poradit i pomoci, ale především dobrý člověk.

Závěrem lze říci, že bohaté životní dílo doc. RNDr. Bohuslava Klímy, DrSc., se stalo trvalou součástí úspěchů celé československé archeologie. K jeho poznatkům, publikacím i hypotézám se budou stále vracet další generace domácích i zahraničních paleolitiků. Na jeho milý úsměv a laskavá slova si však vzpomenou i mnozí další, se kterými se setkával.

B. F. K.

## K nedožitým sedmdesátinám romanisty Arnolda Haly

Dne 26. ledna 2005 jsme si připomenuli nedožití 70. narozeniny PhDr. Arnolda Haly, odborného asistenta katedry romanistiky a fonetiky (dnes Ústav románských jazyků a literatur) Filozofické fakulty naší univerzity. Nevyléčitelná nemoc ukončila jeho životní dráhu 24. prosince 1989 ve věku 54 let, a vyrvala tak z našeho středu skromného, laskavého a milého kolegu, náročného i oblíbeného učitele, spolehlivého přítele, znamenitého filologa romanistu, vzácně kulturního člověka.

PhDr. Arnold Hala se narodil v Brně 26. ledna 1935, kde navštěvoval národní a střední školu. V roce 1953 byl přijat ke studiu francouzštiny a španělštiny na Filozofickou fakultu. Univerzitní studium ukončil s vyznamenáním v roce 1958. Dříve než zakotvil na fakultě, působil na několika mís-

tech. Po absolutoriu v roce 1958 nastoupil jako učitel na odbornou školu v Židlochovicích, v roce 1960 pracoval jako překladatel a tlumočnick na Vojevské akademii v Brně a ještě v témže roce přešel na Vysoké učení technické v Brně na místo odborného asistenta. V roce 1961 zahájil doktorské studium jako externí aspirant na tehdejší katedře romanistiky a fonetiky FF. Léta 1962 až 1965 prožil v Havaně jako překladatel a tlumočnick podniku zahraničního obchodu Polytechna. Po návratu do Československa nastoupil na místo odborného asistenta na svém školicím pracovišti, kde pracoval až do své smrti v roce 1989 a kterému zasvětil celý svůj profesní život. V roce 1966 obhájil Arnold Hala doktorskou disertaci z francouzské literatury, kterou vypracoval pod vedením prof. O. Nováka, DrSc. V následujících letech se předmětem jeho badatelského zájmu stalo dramatické dílo Federica Garcíi Lorcy. V romanistickém periodiku *Études romanes de Brno* publikoval pravidelně dílčí studie o tomto španělském autorovi (např. v roce 1971 «La obra de Federico García Lorca en Bohemia y Moravia», v roce 1975).

Pedagogická práce Arnolda Haly byla obdivuhodná všestranností a širokým záběrem. Současně se v ní odrážela personální situace v oboru romanistika v českých zemích. Dr. Hala přednášel dějiny španělské a hispanoamerické literatury, vedl jazyková lektorská cvičení ve španělštině a francouzštině a věnoval se didaktice španělštiny. Od roku 1982 vyučoval v plném rozsahu obor portugalský jazyk a literatura. Tento studijní předmět Arnold Hala na brněnské univerzitě založil, vychoval první generaci brněnských lusistů a vytvořil některé základní učební texty (např. *Úvod do dějin a kultury Portugalska*, SNP, Praha 1987). Jeho nezkrotný filologický zájem a talent ho přivedly ke studiu japonštiny, kterou vyučoval na fakultě pro zájemce z řad studentů i mimo-fakultní veřejnosti..

Jako dlouholetý člen redakční komise pro seznam přednášek a člen rozvrhové komise se Arnold Hala podílel na praktickém provozu fakulty. Veškerá jeho neúnavná a vytrvalá práce byla oceněna stříbrnou medailí FF.